

KİTAP TANITIMI / BOOK REVIEW

“ARKEOLOJİ. ANAHTAR KAVRAMLAR”

Adem YURTSEVER*

Ed. Colin Renfrew-Paul Bahn, (2013), Arkeoloji. Anahtar Kavramlar. (Çev. Selda Somuncuoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları. Başvuru Kitapları Dizisi 95 (ISBN-13: 978-975-05-1360-2)

Colin Renfrew-Paul Bahn’ın editörlüğündeki kitap ilk olarak 2004 yılında “Archaeology. The Key Concepts” adıyla Routledge Press tarafından basılmıştır. Kitap, her biri kendi alanında uzman 42 bilim insanının bir araya gelmesi ve arkeoloji ile ilgili farklı kavramların bu uzman kişiler tarafından kaleme alınması ile oluşturulmuştur. Kitabın “Sunuş” bölümü öncesinde yer alan yayıncının notunda, kitabın çevrilmesi aşamasında arkeolojik kavramların Türkçeleştirilmesi ve arkeoloji disiplini içerisinde kullanımlarının değerlendirilmesi sürecindeki yardımlarından dolayı Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran’a teşekkür edildiği görülmektedir.

Kitabın sunuş bölümünde “arkeoloji kuramının” henüz çok yeni bir kuram olduğundan bahsedilmiş ve kuramların gelişimi hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir. Özellikle 1960’lı yıllardan itibaren arkeolojik kuramların kullanımında gelişim görüldüğü ve yayınlarda Bourdieu, Derrida, Feyerabend, Foucault, Gadamer, Giddens, Heidegger, Husserl, Merleau-Ponty, Rorty, Searle, Wallerstein gibi pek çok post-modern filozof ve düşünür atıf da yapılmaya başlanıldığı, bunun yanında “arkeoloji kuramının” bilim felsefesi de dâhil olmak üzere birçok düşünce geleneğinden yararlandığı vurgulanmıştır. Kitabın basılma amacı; arkeolojide ve arkeoloji kuramında halen kullanılmakta olan temel kavramları olabildiğince saydam ve anlaşılır bir şekilde sergilemek olarak açıklanmıştır. Kitabın içerdiği yazılara ve anlatımına baktığımızda yayının amacına ulaştığını söylememiz yerinde olacaktır.

Sunuş bölümü sonrasında arkeolojik kavramlar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Ele alınan kavramlar harf sırası gözetilerek sıralanmıştır. Toplamda 55 arkeolojik kavram kitabın amacına da uygun olarak sade ve anlaşılır bir biçimde incelenmiştir. Her bir kavram sonunda genel olarak

* Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, e-posta: yurtsever.adem@gmail.com

iki farklı kaynakça, önerilen kaynaklar ve ileri okuma, okuyucuya sunulmuştur. Önerilen kaynaklar yazarların yararlandıkları kaynakların genel bir derlemesini içerirken; ileri okuma kaynakları konu hakkında daha detaylı bilgi edinmek isteyenler için kaynaklar sunmaktadır. Kaynakçadaki bu düzenleme ilgilendiği konu hakkında daha detaylı bilgi edinmek isteyen okuyucu için oldukça yararlı gözükmektedir.

Arkeolojik kavramların ele alındığı bölümlerde öncelikle ele alınan kavramın tanımı yapılmış, kavramın ortaya çıkışı/çıkış tarihleri ya da yüzyılı, nasıl geliştiği, konuyla ilgili yapılan çalışmalar anlatılmıştır. Her bir yazarın ele aldığı kavramı aynı şema içinde anlatması, yayınlanan kitabın derlenmesi aşamasında ne kadar titiz çalışıldığını gözler önüne sermektedir. Her birisi alanında uzman 42 bilim insanını bir araya getirmek ve 55 arkeolojik kavramı ele almak gerçekten çok önemli ve bir o kadar da zor bir iş. Bu zor işte önemli bir başarı elde edildiğini söylememiz yerinde olacaktır.

“Arkeoloji. Anahtar Kavramlar” kitapta bölümü bulunan yazarlar listesi ile son bulmaktadır. Bu listede, her bir yazarın uzmanı olduğu bölüm ve çalıştığı ya da çalışmış oldukları kurumların isimleri verilmiştir.

Sonuç

Pek çok bilim insanının bir araya gelerek oluşturduğu “Arkeoloji. Anahtar Kavramlar” kitabı, arkeoloji bilimi içinde var olan kavramları oldukça sade bir dille anlatmaktadır. Bu bakımdan kitap, sadece akademik çevreler için değil özellikle arkeoloji öğrencileri ve arkeoloji ile ilgilenen pek çok insan için önemli bir kaynak teşkil edecektir. Ayrıca bu kavramsal derlemeler arkeoloji biliminin sadece kazma eylemleri bir bilim olarak düşünülmemesi gerektiğini, ele aldığı 55 kavram ile açıkça gözler önüne sermektedir.

Kitap içerisinde ele alınan her bir kavram, arkeoloji bilimi içinde çok uzun soluklu çalışma gerektiren ve birkaç sayfa içine sığdırılmayacak kadar derin/yoğun bilgi ve açıklama gerektirir. Bu bakımdan kitabın okuyucuya yol gösterici bir başvuru eseri olduğunu ancak; eserde konu hakkında çok detaylı bilgilerin yer almadığını belirtmek gerekir. Bu nedenle kitap, okuyucuya bir ufuk açmakta ve okuyucuya detaylı bilgi edinmesi için ileri okuma kaynakları sunmaktadır. Bu özellikleriyle kitap sunuş kısmındaki basım amacına uygun bir özelliği yansıtmaktadır.

Arkeoloji disiplininin salt bir çoğunlukla kazı yapmaktan ibaret olduğunu düşünen bir toplum içinde yaşamaktayız. Bunun yanında arkeoloji disiplini içinde yer alan pek çok akademisyen elindeki verileri değerlendirirken farklı arkeolojik kavramların bilgisini özümsemiştir. Özellikle arkeoloji disiplininin gelişmesi için, bu disiplinin varlığını ortaya koyan farklı çalışmaların/kavramların değerlendirilmesi ve bilinmesi gerekir. Türkiye’de daha önce konusunda uzman kişilerin bir araya getirilerek arkeolojik kavramların açıklandığı bu türde bir çalışmanın yapılmamış olması eserin önemini daha da arttırmaktadır.

Son yıllarda Türk akademisyenlerin çalışmalarıyla arkeolojiyi tanıtıcı, basit dille yazılmış ve toplumun hemen her kesimine hitap edecek nitelikte yayınlar ortaya çıkmıştır (Mehmet Özdoğan (2011). *50 Soruda Arkeoloji*. İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı; Mehmet Özdoğan (2011). *Arkeolojik Kazılar Bilimsel Çalışmamı? Toprak Hafriyatı mı?*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları). Bu yayınlar arkeolojinin sadece akademik çevredeki algısı ile Türk toplumsal çevresindeki algısı arasındaki o çok büyük farkı ortadan kaldırması açısından önemlidir. “Arkeoloji. Anahtar Kavramlar” kitabının da bu anlamda önemli bir misyon yüklediğini belirtmek gerekir. Bu yazı vesilesi ile kitabı bizlere kazandıran yayınevine ve kitabın çevirisindeki özverili çalışmasından dolayı Selda Somuncuoğlu’na teşekkürü bir borç bilirim.